

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto IV. Štev. 5
Maj 1925

:: Upravišča in uradno ::
V GORICI CORSO VERDI 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

VSEBINA:

Vstajenje.

Živinoreja in živinozdravništvo: Griža novorojenčkov (dr. Tone Ravnik, živinozdravnik); Pregledovanje bikov v idrijskem okraju z Vzorcem prošnje; Simodolska pasma v vipavskem okraju.

Mlekarstvo: Gnetilnik (s sliko); Razvrstitev sira (Anton Pevc).

Sadjarstvo: Vrbar; Napuhjenost hruškinega listja (P. V.); Poškropite sadna drevesa; Poučni izlet v Massolombardo.

Vinogradništvo in kletarstvo: Čiščenje motnih vin; Peronospora in škropljenje (Just Ušaj); Katera galica je najboljša? Tečaj za cepljenje trt.

Poljedelstvo in vrtnarstvo: Rja pri pšenici; Pšenica »Gentile rosso«; Plevel »Tomazhin«; Nasveti svilorejcem (P. B.); Teorično praktični tečaj o reji sviloprejk.

Splošno gospodarstvo: Dopolnilni davek.

Čebelarstvo: Letošnja pomlad in čebelarstvo (dr. Josip Ličan); Prevešanje ali prestavljanje (Anton Znidaršič »Naš panj«).

Zadružništvo: Zadruga in trgovska sodnija (Doktorič); V kakem jeziku morajo biti pisane trgovske knjige?

Vprašanja in odgovori.

Tržni pregled.

Gospodarski koledar Kmetovalec v maju.

Razno: Ali naj dihamo skozi usta ali nos; Grozdni sirup.

LISTNICA UREDNIŠTVA:

G. Fr. Mag.: Pride na vrsto v prihodnji številki.

Sotrudniki so naprošeni, da dopošljejo svoje prispevke za junijevo številko vsaj do 28. maja.

Širite „GOSPODARSKI LIST“

Zadruga!

Vse potrebne tiskovine in mape za menice dobite pri „Zadružni Zvezi“, v Gorici.

Nabava semenske ajde.

Podpisana Zveza je pripravljena zagotoviti semensko ajdo vsem kmetovalcem, ki jo pravočasno naroče. Ker moramo nabaviti ajdo iz inozemstva, se na prepozna naročila ne bomo mogli ozirati.

Zadružna zveza v Gorici,

Corso Verdi 37.

Mlekarske in sirarske potrebščine.

Podpisana Zveza ima v svojem uradu na razpolago najrazličnejše mlekarske in sirarske potrebščine, kot posnemalnik tvrdke »Persoons« (izborna belgijsko blago), vrče za mleko, obode za sir, platno, mlečne gostomere itd. Vsak si lahko ogleda.

Sestavljamo brezplačno proračune za cele sirarne in maslarne.

Zadružna Zveza v Gorici.

Cena oglasom.

Stran	1 štev.	6 štev.	celo leto
1	100 L	350 L	500 L
1/2	60 „	200 „	300 „
1/4	40 „	120 „	180 „
1/8	25 „	65 „	100 „

TELEFON: Sporočamo vsem članicam, da imamo upeljan telefon št. 283.

Zadružna Zveza v Gorici.

Domača kavarna „Caffè Adriatico“

GORICA — Na Travniku — GORICA
Shajališče deželanov. — Solidna postrežba. Tu in inozemski časopisi. — Za obilen obisk se priporočata **Nadig - Pečenko**, lastnika.

Za novoporočence Skladišče tkanin

Corso Verdi štev. 1
Volнено blago, bombaževine, tkanine, odeje, tržli, (dvonitnik) volнено blago za moške inž ženske.

Mali oglasi

Oglasi pod tem naslovom stanejo za vsako besedo 20 stotink, najmanj pa 5 Lir za priobčitev v eni številki, za več števil po dogovoru. Oglasi se sprejemajo pri upravi vsak delavnik od 9. do 12.

SPUŠČANJE ŽREBCA! Pri upravi posestva grofa Coronini-ja v Šempetru pri Gorici je na razpolago za plemenitev žrebec Conversano, lipicanske pasme, star 7 let. Skočnina znaša 100 L.

POSESTVO NA FRANCOSKEM NA PRODAJ. Posestvo, ki meri 92 ha, z graščino, 4 kolonskimi poslopji, veliko kletjo, 25 glavami živine in stroji, se proda po 5000 frankov za hektar. Pojasnila daje Chini v Lannes - Mezin, Francija.

UPRAVA »GOSPODARSKEGA LISTA« kupuje prvo in drugo številko Gospodarskega lista letnik 1924. Kdor izroči upravi obe številki, dobi za obe 4 L, kdor pa izroči samo eno od omenjenih številk, dobi 1.50 L.

GNETILNIKI ZA MLEKARNE. Zadružna Zveza v Gorici išče domačo tvrdko, ki bi izdelovala gnetilnike za maslarne. Proračuni naj se vložijo pismeno.

Podružnica: **Via Carducci (Gospoška ul.) 11**

Izdelano perilo za moške in ženske, laneno platno in bombažasto, popolne bale, preproge iz baržuna, linolej.

Vse blago je po nizkih cenah.

Arturo de Rossi - Gorica

Telefon 276

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto IV. Štev. 5
Maj 1925

:: Upravništvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Vstajenje.

Še ni izginilo velikonočno razpoloženje iz obrazov, še vedno odseva nekaka prazničnost iz vse narave, a v srcu vstaja težka skrb — skrb za bodočnost.

Kaj je res borba za kruh tako trda? Je res tako neizprosna naša zemlja, da zre kmet s skrbipolnim obrazom v prihodnjost, da mu niti v dnevih veselja ne da oddiha, da mu kali tudi velikonočno razpoloženje? Res je trda borba! Vse življenje je borba, a rešitev leži v veliki meri na našem kmetu samem.

Vojna in povojna doba je odtujila našega kmeta rodni grudi, ki je redila njegove pradede. Ob izbruhu vojne je naše ljudstvo zapustilo svoje domove in odšlo v begunska taborišča. Možje in mladeniči so bili poslani v strelske järke. Po vsem svetu raztrešeno ljudstvo je imelo priliko opazovati življenje drugih narodov. Videlo je zemljo, ki ni tako potrebna negovanja kot naša, ki ne zahteva toliko truda, da da kmetu potrebne hrane, ampak rodi malodane iz lastne moči. Življenje ondotnega ljudstva je razmeroma lahko, a vsled tega mu manjka tudi one ljubezni, onega tesnega stika in prisrčnosti, ki jo goji naš kmet do rodne grude. Kjer obdeluje kmet zemljo s stroji in je ne poji s svojim znojem ne čuti one vroče sinovske ljubezni ampak smatra zemljo za skledo, iz katere zajema potrebni živež zase in svojo družino. Stroj reže brezčutno brazde, neusmiljeno črpa bogastva iz zemlje. Brezčuten je tudi delavec ob stroju. Njegova skrb je le, kdaj bo ura da ostavi stroj, koliko zaslužka mu bo prineslo delo. Globlje čuta, čuta ki ga ima naš kmet, delavec s strojem ne pozna.

Osiveli primorski možje in komaj šoli odrastli mladeniči so morali, prej in v večjem številu kot po drugih deželah v strelske järke. Žene, starčki in otroci so zapustili v l. 1915 goreče domove in se podali večjidel v begunska taborišča. V teh razmerah se je ljudstvo tudi odvadilo rednega dela. Vojak je sicer prestajal nadčloveško trpljenje, a to ni imelo smotra in ga ni zaposlilo tudi duševno. Enako so trpele žene in otroci, ali vendar vse to trpljenje jih je malo utrjevalo, jim malo koristilo za bodoče življenje, ampak prineslo jim je gorje. Ljudstvo je oslabevalo telesno in duševno in le malo teh trpinov se more danes ponasati s trdnim zdravjem.

Naivejšo škodo je povzročila vojna mladini. V tujini je bila prepuščena sama sebi. Udala se je življenju, ker še ni imela za sabo izkušnje, koja bi ji bila v močno oporo in trden zid, za katerim je bila dobila dobro varstvo v dnevih gorja.

Naši kmetje so se vrnili na porušene domove, na razorana polja. Krepko so prijeli za kramp in motiko, a mladine se je lotila močna in kvarna razvada. Začeli so se plesi, popivanje in zapravljanje. Cel teden je mladina, ki ni znala ceniti težko prislužnega denarja, delala, a v nedeljo je poglala ves zaslužek za ples in pijačo. V tem je ginila ljubezen do rodne grude.

Nastopili so težji časi, časi ko je primanjkoval zaslužek. Po vsej deželi jeervalovalo in malodane iz sleherne naše vasi se so odšli najboljše možje in mladeniči za kruhom po svetu, bodisi v Francijo, Belgijo ali Ameriko. Dekleta pa so si izbrala pot v mesta. Nastal je velik naval iz de-

žele v mesto ali v tujino, ki traja še danes. Naša zemlja je izgubila svoje najboljše kopače, najzmožnejše orače, vsled tega pridelek pada, življenski pogoji se dan za dnevom slabšajo.

Hudo krizo preživlja naš kmet. Položaj je težak, a obupen ni. Vztrajno torej vsi z združenimi močmi na delo. Zavedajmo se da kmečki stan je temelj našega naroda. Šele tedaj, ko bo naš kmet ponosen na

svojo zemljo, ko se bo zavedal, da je kidanje gnoja in oranje ravnotako potreben in koristen posel, kot posel ministra in inženirja, ko bo vzljubil rodno grudo tako, kot so jo ljubili naši pradedje, ki so jo pojili s svojim znojem, pojili s svojo krvjo ter pokrivali jo s svojimi trupli v bojih proti turškim janičarjem, šele tedaj bo nastopil dan vstajenja tudi za našega kmeta.

Živinoreja in živinozdravništvo

Griža (bela) novorojenčkov.

V naših krajih najbolj razširjena in zelo škodljiva je griža telet. Povzročitelji bolezni so različni bacili (kužnina), ki pridejo v kri potom popkovine in črevesa. To okuženje se izvrši takoj po porodu in ima za posledico hudo drisko in onemoglost.

Spomladi in v jeseni pogine vsled te bolezni mnogo telet, v manjši množini tudi žrebata, jagnjeta in pujski. Običajno se zopet pojavi v hlevih, ki so bili že prej okuženi. Bacili se nahajajo namreč na tleh in na stelji, dalje v nožnici matere in na zunanjem delu spolovil ter vimenu. Večjidel se vrši okuženje pri sesanju na onesnaženem vimenu, pri lizanju stelje in zida, pri pitju iz nečistih posod itd., tudi pri dotiku še svežega materinega blata, razven tega nastane okuženje potom popkovine. Obolele živali okužijo nato vse naokrog z njihovim blatom in z vodo; s tem so dani pogoji za nadaljno okuženje poznejših novorojenčkov. Pri umetni vzreji novorojenčkov so vzrok okuženja nečiste roke strežnika in neoprana posoda.

Takoj po porodu so mladiči najbolj dovzetni ozir. nagnjeni za to bolezen; pozneje dovzetnost hitro pojema. V pretežni večini slučajev obolijo živali v prvih 24—48 urah po porodu, mnogo redkeje 3—8 dan. Novorojenček gotovo zboli, če se mu podava namesto mleživa (pryo mleko) kuhano mleko. Ravnotako vpliva na dovzetnost nepravilna sestava mleka t. j. preveč mastno ali preredito mleko.

Prvi bolezenski znaki se opažajo 1—3 dne, izjemoma nekaj ur po porodu, redko šele 4—8 dne.

Mladiči prenehajo sesati, stojijo žalostno, z nemim pogledom vedno na enem mestu ali pa samo ležijo. Barva blata je izpremenjena že prvega, najpozneje drugega dne, takoj nato sledi driska. Skoro tekoče in zelo smrdljivo blato žrebet in pujskov je rjavo rumeno, ono telet in jagnjet pa je v začetku rumenkasto, pozneje belosivkasto ter pomešano s krvnimi progami (t. zv. bela in rudeča griža). Okolica zadnjice je s tem blatom zelo umazana. Sprva je blato sluzasto, kmalu pa postane vodeno in diši kislo. V začetku se živalica zelo napenja pri iztrebljavanju blata, toda pozneje se to vrši brez bolečin dokler se ne opaža proti koncu bolezni iztrebljavanje proti volji živalice. Med tem je trebuh napet ali stisnjen; pritisk na trebušno steno povzroči mladiču bolečine.

Novorojenček vedno bolj slabi, oči so vdrti in brez leska. Iz ust se mu cedi slina. Zadnjica je odslej stalno odprta; dlaka je resasta in koža lepljiva ter hladna.

Celo telo razširja okrog sebe neprijeten duh, končno živalica obnemogla pogine.

Spočetka bolezni se dvigne telesna temperatura za 1—2 stopinji, malo pred poginom pade pod normalno stopinjo. Živalica diha površno in večkrat kot navadno. Srce utripa proti koncu bolezni pogosto in zelo slabo.

Pri daljšem poteku te bolezni otečejo mladiču sklepi, tako da se lahko to bolezen

zamenja z drugo kužno boleznijo (hromota).

Potek griže je večjidel smrtonosen. Čim prej nastopijo po porodu prvi znaki bolezni in čim hitreje se ti-le poslabšajo, tem manjše je upanje na okrevanje; krvava driska ali hitro padanje telesne toplote sta predznaka smrti, ki zamore nastopiti že po dveh dnevih bolehanja; največkrat traja ležez 2—3 dni, izjemoma več.

V nekaterih hlevih poginejo brez izjeme vsi novorojenčki, redkokdaj jih podleže manj od 80%. To veliko izgubo je mnogokrat pripisovati vnetju pljuč, ki sledi včasih griži. Tudi vnetje v sklepih — kot rečeno — se rado pojavi. Opisani griži se lahko pridruži okuženje popka.

Ni težko razločevati griže od akutnega (hitrega) vnetja želodca in črevesa. Pri prvi nastopijo bolezenski znaki takoj po porodu, značilni pojav je dalje driska; griža te vrste se loti velikega števila mladičev medtem ko zbolijo na drugi bolezni (vnetju) nekaj starejši mladiči, v manjši množini in bolezenski znaki se izražajo v manj hudi obliki.

Hromota novorojenčkov se razlikuje od bele griže po takojšnjem obolenju popka in s tem združenim vnetjem v členih (sklepih).

V začetku bolezni vpliva zelo ugodno na povzročitelja bolezni injekcija posebnega seruma (cepivo).

Najbolj potrebno je predvsem izločenje blata n. pr. z ricinovim oljem (40 gr) na kamilčnem čaju; izvrstno učinkuje nato živalsko oglje po 2 žlici 2—3 krat dnevno.

Priporočljivo je tudi dati mladiču kuhovino lanu ali ječmena; še boljše učinkuje, če se prida omenjenemu malo krede ali magnezije (3—5 gr).

Razventega je potrebno vlivanje 1% raztopine lizola ali kreoline v črevo.

Novorojenčki so zelo slabotni, zato naj se jim da surovih jajc z malo galuna, malo črne kave in vina. Dobro sredstvo je vlivanje 2 l raztopine kuhinjske soli v črevo (0,8% kuhinjske soli in 0,25% sode.)

Razumljivo je, da se morajo vsi iztrebki in izločki odstraniti in prostor temeljito razkužiti. *Mnogo lažje kot zdravljenje je odvratanje* te kužne bolezni. Skrbno je

treba negovati in krmiti mladiče. Če le mogoče naj se spravi brejo žival par tednov pred porodom na ločen kraj.

Priporočljivo je nadalje oprati nožnico matere pred in po porodu. Prepilj zelo škoduje.

Dr. Ravnik Anton,
živinozdravnik.

Pregledovanje bikov v idrijskem okraju.

V zmislu določil pravilnika zakona z dne 5. julija 1908 št. 392 bo pregledovala posebna komisija one bike, ki jih nameravajo posestniki pripuščati tujim kravam. Pregled v idrijskem okraju se bo vršil sledeče dni:

Četrtek dne 14. maja: za Črni vrh nad Idrijo, Godovič in bližnje dele občine Dole: ob 8. uri v Zadlogu pred gostilno Rupnik — ob 10. uri v Črni vrhu na dvorišču gostilne pri Plešnjarju, — ob 15. uri v Godoviču na dvorišču g. Pagon.

Petek dne 15. maja: za Dole, Idrijo, Spodnjo Idrijo, Ledine in bližnje dele občine Čekovnik: ob 7. uri v Jeličnem vrhu pri Zagodu — ob 10. uri v Spodnji Idriji na živinskem sejmišču — ob 15. uri v Goveku (Ledine) pred gostilno A. Bogataj.

Sobota dne 16. maja: za Vojsko in Čekovnik: ob 8. uri na Kočevšu pred gostilno L. Rupnik — ob 11. uri na Vojskem pred gostilno Srečkota Likar.

Ponedeljek dne 18. maja: za Šebrelje in Št. Viško goro: ob 9. uri v Šebreljah pred gostilno pri cerkvi — ob 14. uri na Št. Viški gori pred gostilno Pervanja — ob 18. uri v Dolenji Tribuši pred gostilno Obrekar.

Torek dne 19. maja: za Cerkno: ob 7. uri na Planini pred gostilno Jeram — ob 11. uri v Cerknem na živinskem sejmišču — ob 16. uri v Spodnjih Novakih v bližini cerkve.

Sreda dne 20. maja: za Cerkno: ob 8. uri na Straži (Želin) pri g. Jeramu — ob 10. uri na Reki pred gostilno g. Podreka — ob 14. uri pri Maruškovcu za Otalež. Plužnje itd.

Kdor želi dobiti dopustilni list (Attestato d'approvazione), za enega ali več bikov, mora predložiti Furlanski živinorejski komisiji pri pokrajinski upravi za Fur-

lanijo (Commissione Zootechnica Friulana presso l'Amministrazione Provinciale del Friuli in Udine) prošnjo na kolkovanem papirju (2 L).

V prošnji je navesti priimek, ime ter bivališče lastnika, število bikov, kraj, kjer bi se uporabljali biki, ime pasmo, starost in barvo posameznih bikov.

Lastniki naj priženejo svoje bike pred komisijo v kraje, ki so jim najbolj prikladni.

Krajevni živinorejski odbor za politični okraj Idrija. Predsednik: *Premmerstein*.

Opomba-uredništva: Dobro bi bilo, ako bi župni in občinski uradi čimbolj razglasili zgornjo okrožnico.

Vzorec prošnje.

Alla spett.

Commissione Zootechnica Friulana
presso l'Amministrazione Prov. del Friuli
UDINE.

Il sottoscritto (ime lastnika bika)
domiciliato a (bivališče) N. di casa (h.
št.) . . . comune di (županstvo) , do-
manda la visita del proprio toro, che in-
tende usare per pubblica monta nella lo-
calità di (kraj, kjer se bo bik rabil)
Il toro sarà presentato alla Commissione
di visita in uno dei luoghi già destinati dal
Comitato zootecnico locale di Idria per la
revisione generale nell'anno 1925.

Nome del toro (ime bika)

Razza del toro (pasma)

Età del toro (starost)
Mantello del toro (barva)
. . . . li 1925.

Simodolska pasma v vipavskem okraju

V našem uredništvu se je zgledil dne 6. maja g. svetnik-ravnatelj Viljem Rohrman — sedanji urednik »Kmetovalca«, — ki je spisal več knjig, med njimi predvsem tri snopiče knjige »Poljedelstvo«, katerega je založila in izdala Celovška Mohorjeva družba. V pogovoru z našim urednikom je g. Rohrman glede simodolske pasme v vipavskem okraju izjavil približno sledeče:

»Ni bilo sicer popolnoma pravilno, da se je vpeljala v vipavski okraj simodolska pasma, a kar se je zgodilo, se je zgodilo. Ko so se nedavno obrnili name nekateri živinorejci iz Vipave, da bi jim preskrebli kakšnega simodolskega bika, sem jim odgovoril, naj pustijo to pasmo. Danes pa, ko sam pregledal nekoliko hlevov sem popolnoma drugega mnenja, predvsem pa moram izjaviti, da bi bil greh, ako bi hoteli vpeljati v dotični okraj sivo-rjavo švicarsko pasmo, ker je tam že preveč simodolske krvi. V nobenem slučaju pa se ne smeta križati ti dve pasmi, ker je ena enobarvna, druga pa večbarvna. Križanje takih pasem pa je vedno škodljivo.«

Mlekarstvo

Gnetilnik.

Uvodoma pripomnimo, da bi dobili najboljše maslo, ako masla na gnetilniku sploh ne bi prali, temveč samo gnetli, to je upeljali suho gnetenje. Prej ali slej bodo morale delati tako vse maslarne, ker se s spiranjem na gnetilniku izgubi aromatičnost masla. Za enkrat pa vzemimo stvari tako, kot so v resnici.

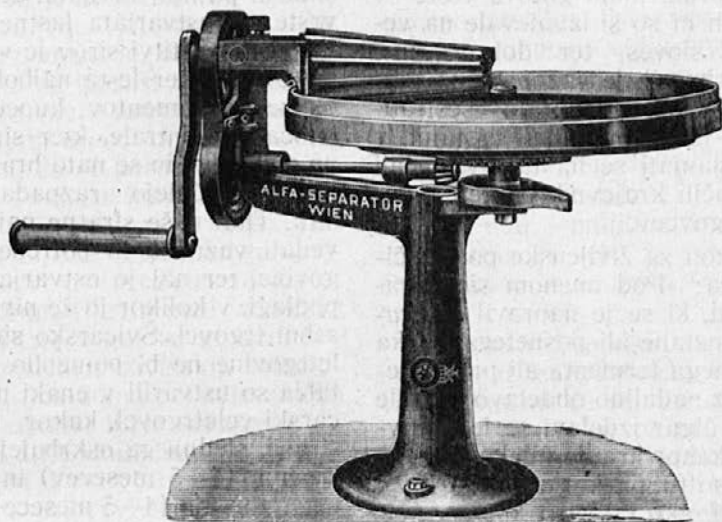
Za stiskanje in pranje masla rabimo gnetilnik. V naših maslarnah imajo malokje stroj-gnetilnik, večinoma imajo le valjar-gnetilnik. Valjar-gnetilnik izgleda tako kot valjarji, ki jih imajo naše gospodinje za gnetenje oziroma valjanje testa, samo da ima valjar-gnetilnik različne zareze.

Delo z valjarjem gnetilnikom je precej težko, kar pa je glavno, ni nikdar popolno. Maslo bi se sicer dalo izprati, ako bi mle-

karji dolgo časa gnetli in polivali vodo po maslu. Ibi petkrat z valjarjem čez maslo, pa je odločno premalo. Dolgotrajno gnetenje pa zopet ni na mestu, ker bi postalo maslo mazavo.

Kako si bomo torej pomagali? Maslo mora biti oprano, prosto vsakega mleka, gnetenje pa ne sme dolgo trajati.

se dobi manj dobro opranega in izgnetenega masla, kot pri površni izdelavi. Ako pa hočemo imeti v resnici garantirano maslo, moramo maslo pravilno napraviti, to je pravilno prati in stiskati, ker tu tiče dva največja razloga, zakaj nima naše maslo še onega slovesa, katerega bi zaslužilo po svoji aromatičnosti.

Ročni gnetilnik

To dosežemo z gnetilnikom kmalu, posebno ako je gnetilnik pravilno postavljen. Pravilno postavljen pa je gnetilnik tedaj, ko pada nanj voda sama in nam je ni potrebno zlivati iz lonca. Voda mora padati na maslo v tankih curkih, kar dosežemo s tem, da pustimo vodo padati skozi drobno sito, nekak tuš. Na ta način bomo kmalu spravili vse nepotrebno mleko iz masla in maslo se ne bo tako hitro kvarilo.

Marsikak mlekar ne bo s predstoječim navodilom zadovoljen, ker iz 100 kg mleka

Razvrstitev sira.

V naših krajih uporabljamo za izdelavo sira kravje, kozje in ovčje mleko. Vsako ima svoje posebnosti v zunanjih lastnostih, v okusu, v kemični sestavi in v lastnostih, (kakovosti), ki jih izkazujejo dogotovljeni izdelki. Teh razlik se mora zavedati sirar in predvsem tudi kmetovalec; vsako mleko bi se moralo uporabiti za tak izdelek, ki

je z ozirom na tržne razmere za njegove lastnosti najbolj prikladen.

Razpravljal sem pred kratkim kakšen bodi tolminski sir, kakšen bodi bohinjski sir itd. Ker razpolagajo v bohinjskih planinah s kravjim in kozjim mlekom, v tolminskih pa s kravjim, kozjim in ovčjim mlekom, je vsakomur razumljivo, da je težko ali sploh nemogoče predpisati enoten tip bohinjskega ali tolminskega sira. Kakovost se menjava potem, ali je več enega ali drugega mleka v siru, ali so hlebi manjši ali večji, ali se delajo vsi na enak način ali ne, ali zorijo vsi enako dolgo, v enakih kletah itd., toraj polno okoliščin, ki vse sodelujejo pri ustvarjanju tipičnosti kakega sira.

Cilj, ki ga zasleduje vsak kmetovalec je, mleko svojih živali čim boljše vnovčiti. Že znane specialitete iz različnega mleka na svetovnem trgu to temeljito naobraženemu sirarju prav lahko omogočijo, osobito če še sam razpolaga s primerno ženjalnostjo,

— in seveda, če kmetovalec - mlekodajalec v to privoli. V enem kraju, n. pr. na Tolminskem morejo na ta način proizvajati več svetovno znanih vrst sira in lahko vsakemu imenu pridajo še njegovo, tolminsko provenienco, ako se more izdelek v kakovosti in ceni kosati z dotičnim originalnim blagom. Lahko se tudi ustvarjajo lastne znamke blaga brez dodatka tujega imena, ako se proizvajajo gotove vrste v velikih količinah in so si izvojevale na večjih trgih gotov sloves, ter dobre cene. Toda v obeh primerih je važno točno razlikovanje vrst; v prvem morajo vsestransko soglašati s izvirnimi tujimi vrstami, v drugem pa naslanjati se na tuje vrste ali soglašati z določili krajevnih činiteljev, sirarjev in veletrgovcev.

Švicarski zakon za življenske potrebščine, čl. 26 določa: »Pod imenom *sir* je razumeti proizvod, ki se je napravil iz *kravjega* mleka, smetane ali posnetega mleka s pomočjo sirilnega fermenta ali primerne kisanja, ter z nadaljno obdelavo izpadle sirnine. Sir pri čigar izdelavi se je upravljal drugačno kakor kravje mleko, se mora temu primerno (n. pr. kot ovčji sir, kozji sir itd.) označiti, ako taki siri kot specialitete že nimajo splošno znanega imena.« Nadalje določa, da je sire označiti kot polnomastni z najmanj 45°/₁₀₀, tričetrtmastni z najmanj 35°/₁₀₀, polmastni z najmanj 25°/₁₀₀, četrtmastni z najmanj 15% in pusti z manj kakor 15% toščice v suhi snovi: enostavno

s svojim imenom se smejo označevati le polnomastni z najmanj 45% maščobe v suhi snovi. Kakor iz tega razvidno predpisuje zakon poštenost (reelnost) v izdelovanju in v trgovini s sirom; zato ima Švica sloves in visoke cene. Tudi naše sirarne naj vodi poštenost pri razvrstitvi sirov; kmetovalec in sirar naj si dobro vtisneta v glavo gornja švicarska določila, premislita in po njih ravnata, če posnemata tuje vrste ali ustvarjata lastne znamke.

Pri razvrstitvi sirov je važen činitelj veletrgovina, ker le-ta najbolj pozna želje in okuse konsumentov, kupcev. Predstavlja istočasno centrale, kjer sir dočaka popolne dozoritve in se nato hrani v okoliščinah, ki preprečujejo razpadanje dozorelega sira. Tudi naše sirarne naj se pričnejo zavdati važnosti in potrebe urejene veletrgovine, ter naj jo ustvarjajo na združni podlagi, v kolikor jo že nimajo v rokah zasebni trgovci. Švicarsko sirarstvo brez veletrgovine ne bi pomenilo mnogo; ementalca so ustvarili v enaki meri izborni švicarski veletrgovci, kakor dobri švicarski sirarji, slednji ga oskrbujejo do končanega kopenja (4—5 mesecev) in prvi do končanega zorenja (4—5 mesece).

Razumni kmetovalci, temeljito izvežbani sirarji in agilni veletrgovci so stebri sirarstva. Kjer eden manjka ali kjer je eden slab, bo vsa stvar šepala in dohodki bodo majhni. Vsi pa morajo ceniti poštenost.

Anton Pevc.

Sadjarstvo

Vrbar.

Vrbar je metulj, ki sam mnogo ne škodi, pač pa škodi njegova zalega. Samica leže jajca navadno pod skorjo (lub) dreves, kjer se razvije majhna ličinka, ki vedno bolj leze v drevo (vejo ali deblo). Večkrat izdolbe ličinka oziroma gosenica precej dolge rove v lesu, vsled katerih se potem veja posuši.

Gosenico v rovu spoznamo po kiselnatem duhu izvrtane močice, ki pada iz navadno

črnih lukenj in katero dobimo navadno ob deblu.

Gosenica je 8 do 9 cm dolga, debela kot mali prst, umazanordeče barve ob straneh, na hrbtu nekoliko bolj živorodeče barve.

Vrbarja uničujemo na ta način, da ga poiščemo z žico v izdolbeni luknji in ga nabodemo nanjo. Drugi način uničenja obstoji v tem, da namažemo spodnji del rova z žveplenim ogljikom (zelo smrdi) ter luknjo z ilovico zamašimo. Poleg tega bi morali vničevati tudi vse gosenice, ki jih

sploh vidimo na drevesu in enako tudi metulja, predvsem samice, ki niso mnogo sposobne za polet.

Napuhnjenost hruškinega listja.

Že sedaj opazimo na marsikaterem hruškineu drevesu, napuhnjene mlade liste. Napuhnjenosti je vzrok neka majhna ličinkica, ki se razvije v notranjosti lista. Posledica napuhnjenosti je, da se listje ne more razviti in da se posuši ter odpade.

Vsako drevo pa mora imeti listje, ker se drugače sploh ne bi drevo moglo razvijati. Potrebno je torej, da se borimo proti temu škodljivcu, kar najuspešnejše napravimo na ta način, da sežgemo vse zgodaj odpadlo listje. Ako odpade listje pred zaključkom svojega razvoja (pred jesenjo), tedaj mora imeti odpad listja svoj vzrok, ki tiči skoraj vedno ali v kakšni glivični bolezni ali pa je posledica živalskih zajedalcev. Eno in drugo pa bomo najlažje uničili, ako prezgodaj odpadlo listje sežgemo.

Napuhnjenosti hruškinih listov pa ne bi opazili na sadnem drevju, ako bi drevo poškopili z brozgo, pripravljeno iz žvepla in apna. Škropljenje pa bi moralo biti izvršeno predno drevo ozeleni.

P. V.

Poškropite sadna drevesa.

Marsikatero bolezen in marsikaterega škodljivca bi odpravili, ako bi škropili sadna drevja.

Sadno drevje lahko škropimo z najrazličnejšimi sredstvi. Proti listnim ušem rabimo tobačni ekstrakt (glej prejšnjo številko), proti različnim škodljivcem rabimo najrazličnejša sredstva, kot antiparazit, itd., proti plesnobi pa bi morali rabiti modro galico.

Plesnoba napravi posebno pri jabolkah in hruškah ogromno škodo, kar vedo vsi naši posestniki sadnega drevja. Proti plesnobi se borimo na ta način da sežigamo plesnjivo sadje, onemogočimo pa plesnobo, ako drevesa poškropimo z raztopino modre galice in apna. Škropiti pa bi mo-

rali enkrat pred cvetjem, potem takoj po cvetenju in ko je sad kot lešnik debel.

Raztopino modre galice za škropljenje dreves napravimo tako, kot raztopino za škropljenje trt, kar je opisano v ti številki.

Poučni izlet v Massolombardo.

V prvih številkah letošnjega letnika »Gospodarskega lista« smo priobčili razpravo o važnosti sadjarstva na Goriškem. Sadjarstvo postaja vedno bolj važna gospodarska panoga in zato moramo stremeti vedno bolj in bolj, da izbijemo iz sadja čim najvišji dohodek.

Goriška je poslala v l. 1924. v inozemstvo za nad 3 milijone lir sadja in ta številka sama za sebe že pove dovolj. Izvoz se pa more in se mora še za mnogo povečati.

Razveseljivo je dejstvo, da so vinorodni kraji začeli posvečati breskvam vedno več pažnje in da je že precej nasadov breskev. Opaža se pa pri nas žalibog, da se naši kmetovalci - sadjarji za svoje sadno drevje zelo malo ali pa sploh nič ne brigajo. Zato bi bilo potrebno, da bi videli, kako ravnajo drugod, ter prenesli na domača tla, kar so videli in spoznali v tujini.

V tem oziru organizira Sadjarski oddelek pri Kmetijskem uradu v Gorici (via Trieste 43) poučen izlet v Massolombardo, kjer stoji sadjarstvo gotovo najvišje v celi Italiji. Posebno ogromni so tam nasadi breskev, pa tudi drugih sadnih vrst, ki so Massolombardo proslavile.

Izlet se bo vršil koncem meseca junija in bo trajal dva ali tri dni. V prihodnji številki bomo priobčili načrt izleta. Čitateljem »Gospodarskega lista« svetujemo, da se bi v velikem številu udeležili tega izleta, ker bodo v resnici mnogo lepega videli in spoznali ter potem lahko dvignili svoje sadjarstvo. In to je pri nas potrebno. — Prijave naj se pošljejo na naslov: Cattedra Ambulante, sezione Frutticoltura, Gorica, via Trieste 43.

Vinogradništvo in kletarstvo

Čiščenje motnih vin.

Kljub temu, da smo že v mesecu maju, se še vedno dobe kleti, v katerih niso vina čista, temveč več ali manj motna. Motnost vina je precejšnja zapreka v trgovini z vinom in krčmar z motnim vinom bo privabil zelo malo pivcev. Zato pa morajo imeti trgovec z vinom, krčmar in vinogradnik prvo skrb, da bo njegovo vino čisto in svetlo, tako da napravi najboljši utis že zunanja oblika vina.

Predvsem razlikujemo dve vrsti motnosti. Eno vino je drugače lahko popolnoma čisto, samo neka »megla« se vleče po kozarcu oziroma po steklenici. Drugo vino pa je bolj gosto in v resnici motno, motnost ni samo »megla«. Za odpravo prve napake uberemo navadno drugačno pot, kot za odpravo druge.

»Meglo« imajo predvsem ona bela vina, ki so bila pripravljena po takoiimenovanem »novem načinu«, to je brez vrenja na tropinah. To so pri nas predvsem vsa briška vina, deloma pa tudi vipavska.

Vinogradniki vedo, da se takoiimenovana trda vina (vreta na tropinah) mnogo prej učistijo, kot mehka kuhana vina (vreta brez tropin). Vzrok temu pojavu tiči v čreslovini (taninu), katere je mnogo več v trdo kuhanih vinih nego v kuhanih brez tropin.

Vina z »meglo« bomo največkrat popolnoma ozdravili brez posebnih čistil, dodati pa jim moramo nekoliko čreslovine, katero kupimo v drogeriji pod imenom tanin. Poleg tanina dodamo takim vinom nekoliko metabisulfitu. Ravnamo pa tako-le:

Na vsak hl vina »z meglo« vzamemo približno 8 gramov tanina, katerega raztopimo v $\frac{1}{8}$ litra močnega tropinovca ali vinskega špirita. Ko se je tanin raztopil, vlijemo raztopino v sod.

Istočasno vzamemo na vsak hl vina po 5 gramov metabisulfitu, katerega denemo v majhno vrečico in obesimo na vehi tako, da visi vrečica z metabisulfitom v vino. Vrečica za metabisulfit naj bo čista, naj-

boljše je, da je pred uporabo operemo v vroči vodi.

Ako pa bi vino imelo meglo in vrhu tega še dišalo po metabisulfitu, moramo vino čistiti.

ČIŠČENJE Z ŽELATINO.

Tako vino, ki je motno in nima samo »megle«, moramo čistiti. Kot čistilna sredstva lahko uporabljamo najrazličnejše snovi. V vinarskih zadrugah imajo navadno na razpolago poseben filter za filtriranje vina, večinoma pa se uporabljajo druga čistila, kot je španska zemlja (terra Lebrija), želatina, jajčni beljak, kazein itd. Vsako leto prihajajo na trg novi preparati za čiščenje, a za bela vina je še vedno najprimernejše sredstvo želatina, s katero dosežemo uspehe skoraj vedno, posebno, ako smo z njo ravnali pravilno.

Čiščenje z želatino je precej lahko izvršljivo. Postopamo pa tako-le:

Za vsak hl motnega vina vzamemo 10 gramov želatine, katero zrežemo s škarjami na drobne kosčke in denemo v lonec. Vrhu želatine nalijemo nekoliko vode in pustimo tako pri miru skozi naimanj 10 ur. Med tem časom se bo želatina nabrekla — namočila. Nato odlijemo vodo iz lonca, vrhu želatine pa nalijemo mlačnega vina ter vse skupaj v loncu dobro premešamo, tako, da se želatina popolnoma raztopi. Ako je vino premalo gorko, prigrujemo vse skupaj pri ognju in poleg tega moramo neprestano mešati. Ko se želatina popolnoma raztopi, odstavimo lonec in raztopino zlijemo v čist brentač, kjer naj se raztopina ohladi. Ko je raztopina ohlajena, nalijemo vrhu še nekoliko vina in zopet vse skupaj premešamo in zlijemo v sod. Tudi v sodu premešamo zopet vse skupaj in pustimo na miru skozi teden dni, nakar vino pretočimo.

Čiščenje z želatino, pa nam bo uspelo samo takrat če je v vinu dovolj čreslovine. Prisotnost čreslovine je pri čiščenju zato potrebna, ker se združi čreslovina z želatino in se potem spojina v obliki kosmi-

čev spušča na dno. Kosmiči potegnejo na svoji poti proti dnu vse one snovi, ki so povzročale motnost vina.

Dobe se vina, ki vsebujejo sama na sebi mnogo tanina, tako da so celo pretrpka. Takim vinom ni potrebno dodajati čreslovine (tanina), pač pa bo čiščenje z želatino popravilo okus takih, pretrpkih vin. Ako pa nima vino dovolj tanina (mehko kuhana vedno), tedaj moramo dodati čreslovine. Dodajamo jo tako, kot smo pisali zgoraj. Čreslovino moramo vinu dodati vsaj 24 ur prej, kot čistimo vino z želatino.

Glede množine čreslovine, ki naj jo dodamo vinu, si moramo zapomniti, da rabimo $5\frac{1}{2}$ gramov čreslovine na vsakih 10 gramov želatine, torej: ako ni vino ne pretrdo in ne premehko, tedaj vzamemo na vsak hl motnega vina 10 gramov želatine in $5\frac{1}{2}$ gramov čreslovine. Ako je vino premehko, da ima premalo čreslovine že samo na sebi, tedaj moramo dodati več čreslovine (glej zgoraj 8 gramov).

Ker moramo pri dodatku čreslovine ali želatine, pa tudi pri dodatku drugih čistil, vino v sodu premešati skupno z dodano snovjo, zato ne sme vino ležati na drožju, temveč mora biti pred kratkim pretočeno; na vsk način pa mora biti brez drožja.

Peronospora in škropljenje.

V zadnji številki sem pisal o oidiumu, v tej hočem pa o peronospori. Da zaznamujemo z besedo peronospora hudo bolezen vinske trte, bo vedel vsak naš vinogradnik. Peronospora viticola je prvotno znanstveno ime za glivico, ki povzročuje to bolezen; danes jo imenujejo znanstveniki pravilno Plasmopora viticola. Vendar je ime peronospora ostala še v splošni navadi. Pri nas pravijo ti boleznici tudi strupena rosa.

Peronospora je bila prenešena v letih 1870—1876 na trtah iz Amerike. V letu 1878. jo je našel v francoskih vinogradih francoski znanstvenik Planchon, ki je tudi prvi konstatiral trtno uš v Evropi. V letu 1880. se je razširila po celi Italiji in tudi pri nas. Od tega leta naprej povzroča vsakoletno vsakemu vinogradniku skrb, trud in stroške.

Peronospora napada vse zelene dele vinske trte, vendar ji je spodnja listna

stran, zlasti v bližini žilic, najljubša. Od oidiuma se peronospora razlikuje v tem, da se glivice ne dajo obrisati, ker segajo s svojim korenikom podobnim myceljem (podgobje, steljka) v notranjost listja, črpajoč tu hrano, dočim raste oidijum samo na površju. Kjer se je na spodnji strani listja naselila peronospora, tam pobledi na zgornji strani listna plat. Ti madeži, so podobni onim, ki nastanejo na papirju vsled razlitega olja. Pozneje ti madeži popolnoma porujavijo in oboleli list se začne sušiti, ter končno odpade. Peronospora se — kakor rečeno — ne zadovoljuje samo z listi, ampak napada tudi zarod, zelene mladike in grozdje. Obolelim mladikam odpadejo v kratkem vsi listi in njih nezreli les počrni, in če se ne posuši, pozebe po zimi. Če bi od peronospore obolele trte pustili same sebi in jih par let ne škropili, bi se posušile v kratkih letih. Obolele jagode porujavijo, se stisnejo in odpadejo. Grozdje obolelih trt ima drobne jagode, ki nikdar popolnoma ne dozoriyo.

Peronospora ne napada vseh trt enako močno. Tako so bile naše stare domače vrste trt zelo občutljive za peronosporo. Zato se je mnogo od teh vrst, ki so dajale drugače izbrano vino, opustilo. Izmed vseh trt, je pa vrsta Jaquez (izg. Žaké) najbolj občutljiv. Zato rabijo to trto kot predoznanjevalko peronospore in optajajo na rane škropilnice, čim so se na tej trti pojavili prvi znaki bolezni.

Peronospora se širi samo v vlažnem in toplam vremenu. Toplote mora imeti vsaj 20—25° C. Pri nižji toploti se ne more razvijati. Najbolj ji ugaja vlažna soparica. Zelo prav ji pride tudi jutranja rosa, katero ogreje solnce. Na toplem in vlažnem listju izkalijo njeni trosi zelo hitro in bolezen se neznansko hitro razširi. V par dneh zadobi bolezen premoč, in nobeno škropljenje ne more več pomoči. Škropljenje namreč pomaga le, če se ga je izvršilo predno se je bolezen pojavila. **Zato škropite pravočasno in ne čakajte, da trte obolijo!** Navduho in vsakoletno je treba pri nas škropiti:

prvič v prvi polovici maja;

drugič 14 dni na to, tako nekako za časa cvetenja;

tretjič, ko je trta odcvetela;

četrtič in petič po potrebi do začetka avgusta.

Za prvo škropljenje je rabiti 1 kg, za drugo 1½ kg, za tretje in nadaljno škropljenje pa 2 kg modre galice na 100 l vode. Rabiti več, kakor dva kg modre galice na 100 l vode je nepotrebno in potratno.

Najboljšo brozgo za škropljenje napravimo takole:

V dve orni (ena je lahko manjša, druga pa mora držati 100 l) nalijemo v vsako 50 l čiste vode. Potočnica in deževnica je boljše od studenčnice. Nato obesimo v vodo v manjši orni, iztehtano količino potrebne modre galice. Ko se je galica razstopila, pripravimo apneno vodo v drugi večji orni. V to svrhu ugasimo v 3—5 litrih vode ki smo jo vzeli iz večje orne v kakji posodi enako toliko dobrega živega apna, kakor smo razstopili modre galice. Ko smo to storili, precedimo ugašeno apno skozi sito v večjo orno. Končno dolijemo med neprestanim mešanjem še vso raztopino modre galice iz manjše orne in brozga je gotova. Na ta način pripravljena brozga je najboljše kakovosti. Dela je sicer nekoliko več, ali brozga je zato veliko več vredna. Zato ne bojte se truda, ampak ravnajte se po tem navodilu!

Brozga je dobra le sveža. Ne pripravljajte zato nikdar več brozge, kolikor jo ne morete porabiti v enem, ali dneh dneh. Če ste kdaj vsled nastalega deževja prisiljeni

prekiniti škropljenje, dodajte brozgi 1—2 žlici sladkorja in brozga se bo držala neizpremenjena teden dni. *Just Ušaj.*

Katera galica je najboljša?

Lansko leto smo na tem mestu pisali, da bi morala biti angleška in italijanska modra galica enako dobri, ker imati isto kemično sestavino. To pa našim kmetovalcem na noben način ne gre v glavo in posebno vinograniki v okolici Dornberga zelo malo verujejo domači galici. Približno enako mislijo tudi vinogradniki v mnogih delih ostale Italije.

Letos je Zadrúžna zveza v Gorici nabavila svojim članicam v celoti 9 vagonov modre galice, in sicer tri vagone angleške, ostalo pa iz treh italijanskih tvornic in tako se bomo lahko najlažje prepričali, katera galica je najboljša. Vrhu vsega bo dala Zadrúžna zveza še različne galice kemično preiskusiti. O uspehih bomo poročali.

Tečaj za cepljenje trt.

V ponedeljek in torek, dne 18. in 19. maja ob 9. uri zjutraj se bo vršil v trtnici v via Trieste št. 43 tečaj za zeleno cepljenje trt. Tečaja se lahko udeleži kdor hoče, samo naj bo ob določenem dnevu in ob določeni uri na mestu.

Poljedelstvo in vrtnarstvo

Rja pri pšenici.

To je bolezen, ki vsako leto bolj razsaja na naših žitih, posebno na pšenici. Vsled rje se ne morejo razviti ne stebila in ne listi, vsled česar rastlina ne dobi dovolj hrane in zato se tudi klas ne more tako razviti, kakor bi se moral.

Bistvo boleznirje so gotove glivice, ki nosijo znanstveno ime »Puccinia graminis Persoon«. Ta glivica ne prezimi v zemlji na njivi kot glivica sneti, pač pa na česmi-novih grmih ali pa na pirnici.

Proti rji je danes skoraj vsaka borba nemogoča, mogoča je le pred setvijo. Predvsem moramo odstraniti od bližine njiv vse grmičevje česmina, da tako onemogočimo prezimitev glivic, potem pa moramo skrbeti, da dobi pšenica dovolj fosforne kisline v obliki superfosfata ali tomaževe žlindre. Vse to je danes nemogoče, ker se mora gnojiti pred setvijo, ko se mora misliti tudi na odpravo snetljivosti s tem, da se seme namaka v raztopini modre galice ali v kakšnem drugem sredstvu, kot uspulum itd.

Pod okriljem »Gospodarskega lista« bo letos napravljen poskus novega načina borbe proti rji in sicer s škropljenjem modre galice. Od poskusa si preveč ne obeh-tamo, ker je skoraj gotovo, da ne bo dobljena slama dobra za krmo vsled okusa po galici. Izračunali pa bomo na eni strani zgubo na slami, na drugi strani pa ugotovili dobiček na zrnju, ako bo kakšen. O uspehu bomo poročali.

Pšenica „Gentile rosso.“

Vsi oni, ki so si letos nabavili seme »Gentile rosso«, so naprošeni, da poročajo o uspehu. Poročajo naj, kako se je pšenica razvijala, ali je polegala, kakšne bolezni je imela in predvsem kakšno žetev kaže. Ti podatki so potrebni za nabavo semena v jeseni.

PLEVEL »TOMAŽIN«.

Naročniki »Gospodarskega lista« so naprošeni, da pošljejo uredništvu par stebelj cvetočega »tomažina«. Letos moramo ugotoviti, kakšen plevel je to, kako se imenuje in kako se ga uniči.

Nasveti svilorejcem.

1. Sviloreja je gospodarsko pametno opravilo, ker nam prinese v kratkem času lep dohodek. Seveda se mora s sviloprejkami pravilno ravnati.

2. Ako hočemo imeti sviloprejke, si moramo nabaviti sviloprejkino seme. Koliko pa? To zavisi od tega, s kolikim murvinim listjem razpolagamo. Podlaga gojenju sviloprejk mora biti predvsem murvino listje domačega gospodarstva, v manjši meri ono, katerega lahko kupimo. Vendar pa moramo imeti zagotovljeno vse potrebno murvino listje prej, kot kupimo seme.

3. Ali naj kupimo seme ali že žive gosenice? To vprašanje je za naše ljudi zelo važno. Kdor nima pripravne valilnice za sviloprejkino seme, naj si rajše zagotovi že izvaljene goseničice. Skoraj nobeden naš gospodar nima valilnice in zato imajo tudi mnogi pri sviloprejkah smolo, ker se že valenje ponesreči. Izvaljene gosenice

naročimo pri kakšnem zanesljivem podjetju. Naslovi se dobe pri uredništvu tega lista.

4. Predno prineseš goseničice v prostor, kjer naj prebijejo svoje kratko življenje, moraš prej dotični prostor dobro prečistiti, dezinficirati. Dezinficirati pa ne smemo samo prostora, temveč tudi vso opravo, ki pride s sviloprejkami v dotiko.

Desinfekcija se izvrši na sledeči način: Najprej očistiš ves prah iz poda in oprave, potem zapreš vse špranje in v prostoru zažgi nekoliko žvepla, ki bo uničilo različni živ mrčes in tudi onemogočilo marsikatero plesen. Ko je vplival žvepleni dim skozi 24 ur na prostor in opravo, potem vse dobro prezračiš.

Ako ne moreš zažgati žvepla, ker imaš skozi prostor prehod ali vsled drugih vzrokov, moraš prostor pobeliti in ne preveč štediti z apnenim beležem. Ves prostor in opravo poškopri vrhu tega z razredčenim formalinom.

5. V prvi in če le mogoče tudi v drugi dobi moraš hrano za gosenice sesekljati, posebno ako ni listje prav mlado. Krmiti moraš gosenice 6 do 8 krat dnevno.

6. Listje mora biti zdravo, ne napadeno od rje ali drugih glivičnih bolezni, suho in sveže, nikdar in v nobenem slučaju ugreto.

7. Ako gojiš sviloprejke na vodoravnih lesah, spreminjaj večkrat posteljo. Ostanke krme se ne smejo na lesi ugreti. Za prenašanje gosenic rabi preluknjan papir, na katerega si del nekoliko svežega listja. Gosenice bodo rade zlezle skozi luknje in tako jih boš najlažje prenesel. Z roko se ne dotikaj gosenic, ker jih lahko pretisneš, vsled česar potem gosenica lahko crkne. Ako imaš viseče lese (furlanski način), ti ni potrebno toliko skrbeti za preminjanje postelje.

8. Med spanjem gosenic jih ne pokrivaš z listjem, ker je tako ravnanje negospodarsko in nezdravo. Po vsakem slencanju gotovo premeni posteljo, da ne ostanejo gosenice v dotiki s svojimi kožicami in z mrtvimi.

9. Pazi na enakomerno toploto v prostoru, kjer gosenice žive. Skoki toplote vedno škodujejo. Toplota naj dosega 18 do 20°. V prostoru, kjer žive sviloprejke,

naj bo peč, ki zelo mnogo koristi v mrzlih nočeh.

10. Sviloprejka diha kakor vsako živo bitje in zato mora imeti na razpolago čist zrak. Pazi torej, da ne bo v prostoru zaduhlega zraku. Enako pa pazi tudi, da ne bo prepriha. Pri sviloprejkah ne sme biti nobenega drugega vonja, kot samo vonj po svežem murvinem listju.

11. Prostor naj bo svetel, a pazi da ne obsevajo solnčni žarki gosenic samih.

12. V voglih prostora drži vedno nekaj kosov živega apna, ki bo srkalo vlago in zoprne duhove.

13. Ko so se sviloprejke prebudile iz spanja, daj jim obilo hrane in ne pusti jih lačne. Nekateri čakajo, da se prebude prej vse, kot jih nakrmijo. Tako ravnanje je krivo. Oni, ki so se prej prebudili, naj pridejo na eno lesa, drugi na drugo, poslednji zopet na svojo. Gosenica pa naj ne bo tešča.

14. Gosenice naj bodo na lesah redke in ne goste. Redke bolje rastejo, goste pa prej obole in bolezen se hitro razširi. Ako se razvije kakšna bolezen, loči takoj zdrave gosenice od mrtvih in bolnih, ter zadnje uniči na ta način, da jih sežgeš, ne pa vržeš na gnoj.

15. Ko pride doba zabubanja, deni med sviloprejke take veje, ki imajo mnogo vejic in nikakšnih trnov. Veje prej dobro desinficiraj s formalinom in posuši; vejic, ki si jih rabil v prejšnjem letu, ne rabi več.

16. Sviloprejko med zabubanjem pusti na miru, prostor naj bo zdrav, luč pa ne preveč živa.

17. Bube poheri tedaj, ko se je gosenica popolnoma zabubala, kar spoznaš po prostem glasu, ako malo potreseš bubo in slišiš, kako se v bubi nekaj prosto premika.

18. Pri obiranju bub jih dobro očisti in takoj sortiraj med prvovrstno in slabejše blago, ker vsaka pomanjkljivost znatno zmanjša vrednost galete.

19. Galeto čimprej prodaj, ker je ne smeš doma hraniti, in

20. pri prodaji pazi, da ne padeš v roke špekulantom. Informiraj se o cenah galete in zapomni si, da se bi morali naši sviloprejci združiti v močno organizacijo, ki bi uredila lastno sušilnico galete. P. B.

Teoretično praktični tečaj o reji sviloprejk.

Podravnateljstvo urada za kmetijski potovalni pouk obvešča kmetovalce, da bo priredil dr. Detalmo Tonizzo v nedeljah 10., 17., 24. in 31. maja t. l. od 9. do 11. ure predpoldne v prostorih kmetijske šole v Gorici, via Trieste 43, teoretično praktični tečaj o reji sviloprejk.

Tečaja se morejo udeležiti vsi, ki se ustmeno ali pisмено vpišejo do 30. aprila t. l. pri podravnateljstvu urada za kmetijski potovalni pouk v Gorici (Via Trieste 43, telefon 111).

Pripomba: 30. april je sicer že minul, a kdor se hoče udeležiti, se kljub temu lahko udeleži.

Splošno gospodarstvo

Dopolnilni davek.

V italijanskem jeziku se imenuje novi davek »Imposta complementare«. Ta davek ima zelo mnogo sličnosti z bivšim avstrijskim dohodninskim davkom in bo zato davkoplačevalcem kolikor toliko lahko razumljiv.

Kot je že večini čitateljev »Gospodarskega lista« znano, mora biti napravljena

prijava za novo vpeljani davek do 31. maja t. l., torej do konca tega meseca.

Kdo in kako mora prijaviti?

Zakon določa sledeče: Novemu davku so podvržene samo fizične osebe, to so ljudje. Zadrug se torej ta davek ne tiče in zato naj bodo voditelji zadrug brez skrbi za zadrugo, pač pa naj presodijo, ali so podvrženi oni.

Ni pa potrebno predložiti prijave vsaki fizični osebi, to je ne vsakemu človeku, pač pa samo onim, ki imajo letnih vsaj 6000 L dohodkov. Kako pa presodimo, ako imamo toliko dohodkov?

V tem oziru ni presoja težka. Človek ima lahko troje vrste stalnih dohodkov, in sicer prvič od zemljišča, drugič od hiše in tretjič od premičnega premoženja (obrt, plače, obresti). Preračunati moramo posamezne teh treh dohodkov in jih sešteti.

Kot dohodek od zemlje vzamemo katastralno cenitev vsake posamezne parcele in vpisani znesek pomnožimo s tremi (3). Dobljeni znesek predstavlja dohodek od zemlje v smislu zakona.

Kot dohodek od hiše vnesemo svoto, ki je obdavčena v l. 1925. To svoto dobimo na listku, izročenu nam od davčne iztirjevalnice pod rubriko »reddito imponibile«. Ker so kmetijske hiše proste hišnega davka, nimajo kmetije nobenega obdavčljivega dohodka od hiše.

Dohodek od premičnega premoženja (obrt, plače, obresti kapitalov, ital. ricchezza mobile) prijavimo tudi na podlagi listka, ki nam je bil izročen od davčne iztirjevalnice in na katerem so zaznamovani različni davki.

Prijavo za dopolnilni davek bomo izpolnili torej na sledeči način: Na katastralnem uradu si izpišemo cenieni katastralni iznos za vsako parcelo, posamezne iznose seštejemo in množimo s tremi. Dohodek od hiše in od premičnega premoženja pa prepisemo iz listkov, ki nam jih je izročila davčna iztirjevalnica za leto 1925. Iz teh listkov prepisemo oni iznos, ki stoji v rubriki »reddito imponibile«.

Na ta način bomo imeli seštete dohodke. Zakon pa dovoljuje različne odbitke, in sicer: Odbijejo se vsi davki in vse takse, ki se jih plačuje državi, pokrajini, občini, prisilnim zadrugam (za namakanje, za osušenje td.). Odbijejo se vsi zneski zavarovalnine na življenje, plačila bolniških blagajnam ali penzijskemu zavodu itd. Odbijejo se tudi stalni stroški, kot obresti dolgovi, vknjižene vzdrževalnine itd. Ako dosežejo tako očiščeni dohodki znesek* 6000.— L, moramo napraviti prijavo.

Ko smo odbili od dohodkov vse navedene odbitke, dovoljuje zakon od tako dobljenega čistega dohodka nadaljne odbitke in sicer 5% (= eno dvajsetino) za vsakega družinskega člana, razen za davkoplačevalca in soprogo. Po 5% se torej odbije za vsakega nedorastlega otroka ali pa tudi odrastlega a za delo nesposobnega. Ravnotoliko se odbije za vsakega drugega družinskega člana ki je v breme davkoplačevalcu (stari oče, stara mati, strici, bratje, sestre itd.). Dopolnilnemu davku pa zapademo šele tedaj, ako znaša sedanji dohodek (po odbitku za družinske člane) znesek 3000.— L.

Prijava moa biti predložena davčnemu uradu ali pa izročena županstvu in od tega poslana davčnemu uradu, to pa nepreklicno do 31. maja t. l. Tiskovine za prijavo se dobe na davčnem uradu, ki jih razdeljuje zastoj, ponekod se dobe proti majhni odkodnini tudi v trafikah.

Kako visok je dopolnilni davek?

Dopolnilni davek je izražen v odstotkih. Od čistega dohodka (obdavčljivega) v znesku

3000 L	se plača 1 ⁰ / ₁₀₀
4000 L	se plača 1.12 ⁰ / ₁₀₀
5000 L	se plača 1.22 ⁰ / ₁₀₀
6000 L	se plača 1.32 ⁰ / ₁₀₀
8000 L	se plača 1.40 ⁰ / ₁₀₀
10000 L	se plača 1.61 ⁰ / ₁₀₀
20000 L	se plača 2.12 ⁰ / ₁₀₀

Dopolnilni davek bo treba plačati že za celo leto 1925., a samo v polovičnem iznosu, tako da se bo praktično iztirjeval ta davek od 1. julija 1925. naprej.

Kdor je podvržen prijavi, naj prijavo tudi izpolni, ker ima davčna oblast v rokah več ali manj vse podatke. Pri prijavah pa naj se odštejejo vsi stroški, ker le tako ne bomo po krivem obdavčeni.

Prijave Trgovski zbornici.

Večina zadrug in posameznih trgovcev, obrtnikov in drugih tvrdk se je že prijavilo Trgovski zbornici v roku do 30. aprila. Kdor se pa še ni prijavil, naj se prijavi. Rok za prijave je bil podaljšan, in sicer do 15. junija t. l.

	Čebelarstvo	
--	--------------------	--

Letošnja pomlad in čebelarstvo.

Letošnje spomladi čebelarji niso bili nič kaj veseli. Družine so se sicer lepo razvijale, posebno, če smo jim s spekulativnim pitanjem postregli. Že je bilo veselje gledati gosto zasedene satnike in nadejali smo se, da bodo čebele po dolgi hudi zimi doprinesle, kar je bilo prej zamujenega. Toda vse doseadanje spomladne paše so sedaj odpovedale.

Ko je resje cvetelo, je večkrat snežilo in hudi mraz je zabranjeval čebelam izlete. Upali smo, da bo tu pa tam kak čebelar prepeljal svoje čebele v Furlanijo na repno pašo, toda, ko je bil čas, da se jih prepelje, smo si pašišča ogledali in z žalostjo doznali, da je mraz cvetje skoro popolnoma vničil. Vsled tega so začeli kmetje repno cvetje kar kositi.

Razveselil se je čebelar in čebelice, ko je nastopilo lepo vreme, ko se je začelo sadno drevje razcvitati. Iz črešenj, češpelj itd. so nosile čebele pridno nektar, da je tehtnica kazala 30 dkg dnevno donosa. Nastopila pa je huda katastrofa. Dolgotrajni nalivi, večkrat huda burja in parkrat tudi velika toča je cvetje skoro docela oklestila. Uboge čebelice, katere je tu pa tam solnčni žarek ven izvabil, so našle smrt med nalivom in točo. Tehtnica je en dan ugotovila 1/2 kg zgube.

Kmalu so se gosto zasedeni satniki pokazali goli — brez čebel. Poleg tega je hud mraz pritisnil na zalego, katero so čebele mrljivo ven znašale. — Neugodno znamenje za čebelarja je bilo letos tudi to, da so priče čebele že v aprilu trote odstranjevati, kar se navadno dogaja šele v avgustu. Vselej znači ta pojav slabo letino za čebelarja. —

Vsled tega opozarjamo čebelarje naj kolikor možno druge letošnje paše izrabijo n. pr. akacijevu, kostanjevo, travniško in ajdovo. Tudi naj bodo previdni pri prodaji medu. Domače zaloge medu so itak izčrpane, vsled tega naj se med prihrani v

prvi vrsti doma, in naj nikar preveč takoj spomladi ne silijo z njim na trg, kar povzroča padanje cen.

Med postaja pri nas vedno bolj dragocen. Letošnjo zimo se ga je veliko iskalo in ga ni bilo nikjer dobiti.

Dr. Jos. Ličan.

Prevešanje ali prestavljanje.

Gotovo ustrezemo našim čebelarjem, če priobčimo tu navodilo našega strokovnjaka Antona Žnideršiča, kako in kedar naj prevešamo satje iz plodišča v medišče.

»Ne glede na spekulativno pitanje puščamo družine, ako so sicer v redu tako dolgo v miru, da čebele vse ulice gosto zasedejo. Pri nas so družine take navadno okrog srede maja meseca, nekatere prej, druge pozneje. Takrat se že pripravljajo močnejše družine za rojenje. Ako ne bi ničesar ukrenili, bi nam druga za drugo rojile. Velika večina bi tudi prerrojila, ako bi jim samo odprli medišče, kamor smo postavili prazno satje.

Vsako mora priznati, da družina, ki roji, ne more nabrati toliko medu kakor družina, ki ne roji. Tega tudi ne zmoreta roj z izrojencem vred, ker so moči razcepljene. Ako ti je do tega, da naglo pomnožiš število družin, pusti plemenjake še na dalje v miru. Dali ti bodo močne roje. Tisti čebelar pa, ki hoče pridelati med, mora storiti vse, da mu panji ne roje.

Kadar čebele zasedejo ulice tako gosto, da ne vidimo več niti satnikov, odstranimo slamnice in deščice nad plodiščem, denemo v panj na mesto deščic matično rešetko in prestavimo sate iz plodišča v medišče. To prestavljanje satov iz medišča v plodišča smo doslej imenovali prevešanje.

Ker pa satje v našem panju ne visi, ampak stoji na palicah, bi bilo bolje, da bi imenovali to opravilo prestavljanje.

Pri prestavljanju moramo skrbno pregledovati sat za satom, dokler ne najdemo

matice. Ako je matica na satu z odprto zalego, postavimo kar ta sat v sredino plodišča, ako je pa na kakem medenem satu, jo ujamemo in denemo na kak sat z odprto zalego, vse ostale sate pa prestavimo v medišče.

Kakor rečeno, sat z matico postavimo v sredo plodišča, na desno in levo pa po štiri sate (prazne), ako pa takih nimamo, pa satrice. Ako pustimo več zaleženih satov v plodišču, nam družine rađe preroje. Zardi tega ne moremo to priporočati. Če matice ne moremo najti, prestavimo satje vendarle.

Nekaj dni nato pogledimo v panj in videli bomo takoj, kje je več čebel, spodaj ali zgoraj. Kjer jih je več, tam je tudi matica. Ako je zgoraj, jo moramo poiskati in prestaviti v plodišče.

Kadar najdemo pri prestavljanju v panja zaležene matičnike, jih moramo podreti. Pametno pa je, če tuk panj čez osem dni še enkrat pregledamo, ker se lahko primeri, da prezremo kak matičnik. Družina bi nam sicer rojila. Preuss, ki nas je učil prevešanja ali prestavljanja, je tudi nasvetoval, naj pred prestavljanjem izenačujemo družine. To je dosegel s tem, da je močnim družinam odvezal sate s čebelami in z zalego ter jih dodeval slabjšim. Za časa prestavljanja je imel potem vse družine približno enako močne.

Jaz izenačujem družine takrat, ko prestavljam. Prav močnim družinam vzamem enega ali več satov s pokrito zalego in s čebelami vred in jih dodenam slabjšim. S tako prevedbo sem do malega vselej ozdravil močne družine, ki so hotele rojiti. Kdor pa ima mnogo oslabeledih družin, naj jih nikdar ne ojačuje na popisani način, ker s tem pokvari še svoje najboljše družine. Slabiče je treba brez izjeme združevati tudi še ob prestavljanju.

S prestavljanjem ali s prevešanjem satja dosežemo: prvič, da nam družine ne roje, drugič, da privabimo čebele v medišče, ki ga sicer nerade zasedejo, in tretjič, damo s tem čebelan priliko, da nanašajo med tja, kjer jim je najljubše, to je v satje, iz katerega se pravkar izlegajo mladice. Žrelo v medišču odpremo šele čez nekaj dni, da morejo odleteti troti, ki smo jih s satjem vred prestavili v medišče. Pri novejših panjih je zgornje žrelo okroglo in meri 2 cm v premeru ter ga zatikamo s čepom. Brađa ni neogibno potrebna. Nekateri čebelarji zaznamujejo matice tako, da jim pobarvajo z živo barvo hrbet. Navadna barva ni za ta namen, ker se prepočasi suši. Rabili smemo le barve, ki so narejene iz vinskega cveta in iz posebne vrste laka. To delo je sicer zamudno, pa trud znaša, ker zaznamovano matice laže najdemo.

Anton Žnidaršič (Naš panj str. 58.)

Zadružništvo

Doktorič:

Zadruga in trgovska sodnija.

Po še veljavnih avstrijskih zadružnih zakonih se je moral voditi pri vsaki okrožni sodniji (sedaj civilni in kazenski sodniji) zraven trgovskega tudi zadružni register. Naš goriški zadružni register je vojna vzela, ostali so samo spisi posameznih zadrug, in še ti ne vsi. Takoj po vrnitvi so nastavili na podlagi teh spisov abecedni seznam, to je danes naš zadružni register.

Vsaka vloga mora biti danes spisana na kolkovan papir za 6 lir, če se doda kak priložna, se zato porabi kolkovan za 3 lire. Pri tej priložnosti opozarjam zopet na to, da se na kolkovanem papirju ne sme pisati čez črte ob robu, tudi podpisov ne. Vsaki vlogi je treba priložiti za rešitev, sklep in objavo L 15.

Pri nas se sedaj vsak sodnijski sklep o ustanovitvi nove zadruge, ali o premembni pravili ali načelstva objavi v uradnem listu »Osservatore Triestino«. Temu listu je treba ta razglas plačati. Do sedaj je sodnija inserat sama poravnala in potem

plčano svoto izterjala od zadruga. Kakor so me te dni opozorili, tega ne bodo več delali, ker je marsikatera povojnih zadrug poprej napovedala konkurz, kot je bila njena ustanovitev objavljena, vsled česar sodnija v mnogih slučajih ni mogla do denarja. Zato bo sodnija v vsakem slučaju zahtevala, da zadruga položi 100 do 150 lir, predno bo oglas objavljen.

Da pa našim včlanjenim zadrugam to olajšamo, bo naša zveza prevzela to plačevanje za vse zadruga, ki pošljejo take vloge sodniji potom zveze.

Naši zadrugarji ne morejo razumeti, kako da sodnija vloge tako počasi rešuje. Kje tiči vzrok?

Ko izročimo prijavo sodniji, jo dobi v roko najprej voditelj opravičnega zapisnika, ki ji da opravilno številko, napiše nanjo datum prejema in koliko prilog ima, obenem jo vpiše v opravični zapisnik. Naše vloge gredo potem naprej v trgovsko - združni oddelek (III. oddelek), kjer jih kancler pregleda, jim doda iz arhiva prejšnje spise in vse to potuje v sobo poročevalca za združne zadeve. In tu se te naše zadeve po navadi nekoliko odpočijejo od svoje poti.

Poročevalec za združne zadeve je eden izmed sodnih svetnikov, katerih je, kakor znano, na goriški sodniji premalo, odkar je bilo njih število zmanjšano. Razen tega jih tudi neprenehoma predstavljajo. Tako imamo v tem letu že tretjega združnega poročevalca. Predno se eden nekoliko temu poslu privadi, mu ga zopet vzamejo in določijo drugega. Zato ležijo naše vloge po cele mesece, predno jih sodnik vzame v roko. Ta slednjič spis pregleda in napiše rešitev (sklep), ki mora biti pa predložena odboru 3 sodnikov (senatu) v odobrenje, še-le potem gre spis zopet nazaj v III. oddelek. Kancler poskrbi, da se sklep pretipka, objavi in odpošlje prizadeti zadrugi.

V kakem jeziku morajo biti pisane trgovske knjige?

V zadnjem času pri nekaterih registrskih uradih uradniki nočejo uničevati kolekov na združnih knjigah, ki so pisane v slovenskem jeziku. To postopanje je protizako-

nito, in sicer iz sledečih razlogov. Pri nas, v anektiranih pokrajinah, je še danes v veljavi avstrijski trgovski zakon. Po tem zakonu, in sicer po čl. 32, so trgovske knjige lahko pisane v vsakem živem jeziku. Čl. 32. občega avstrijskega trgovskega zakona se glasi dobesedno: »Pri vodenju trgovskih knjig in drugih potrebnih zabeležb se bo moral trgovec posluževati enega živega jezika in znakov takega jezika.« Kakor je iz tega člena jasno razvidno, se trgovec lahko poslužuje pri svojih trgovskih knjigah vsakega živega jezika. Tak živi jezik je brez dvoma slovenski jezik. Vsled tega je nedvomno zahteva registrskih uradov, da morajo biti trgovske knjige pisane izključno v italijanskem jeziku, proti jasnemu besedilu zakona, torej protizakonita.

Italijansko trgovsko pravo pa celo dovoljuje, da se trgovske knjige vodijo tudi v kakem mrtvem jeziku, kakor n. pr. v latinškem ali starem grškem jeziku. Italijanski trgovski zakon dovoljuje torej v tem oziru še večjo svobodo. Prof. Cesare Vivante, eden najznamenitejših strokovnjakov trgovskega prava v Italiji, pravi v svoji knjigi »Istituzioni di diritto commerciale, Milano 1921« na str. 41.: »Può essere tenuto tanto dal negoziante come da un suo commesso, in qualunque lingua viva o morta che sia.« To se pravi v prevodu: »Lahko vodi (namreč trgovsko knjigo) trgovec ali njegov uslužbenec, v kateremsi jeziku, živem ali mrtvem«. Z ozirom na to se je »Združna zveza« v Gorici obrnila na finančno intendanco v Vidmu in zahtevala, da ista naloži podrejenim registrskim uradom, da ne delajo nobenih ovir pri uničevanju kolekov slovenskih trgovskih knjig, ker da je to protipostavno. Odgovor finančne intendance pričujemo, ko ga prejmemo.

Mnogi ljudje znajo trpeti za denar; mnogi pa tudi po nepotrebnem in po neumnem trpijo, ker denar zapravljajo.

Vprašanja in odgovori

Vprašanje št. 27.: Ali mora mlekarna napraviti račun pri prodaji sira in kako naj ga kolekuje?

Odgovor: Račun morate napraviti, kar bo tudi dobro vplivalo na red v Vaših knjigah. Račun kolekujete z navadnim kolkom, to je ne s kolkom scambi. Kolek znaša za svote do 100.— L. stot. 10, za znesek od 100 do 1000 L. stotink 50, za zneske nad 1000 L. pa 1.— L.

Vprašanje št. 28.: Ali mora maslarna plačati občinski užitninski davek?

Odgovor: V smislu zakona mora plačati maslarna občinsko užitnino za vse ono maslo, katerega proda na drobno. Za vse maslarne pa bi bilo najboljšo, ako se bi pogodile za užitnino masla. Ponudijo naj kakih 10 do 20 L za celo leto. Ker znaša občinska užitnina 10 L od q masla, bi odgovarjala ponudena svota 1 do 2 q v enem letu na drobno prodanega masla. Toliko ga pa ne proda skoraj nobena mlekarna na drobno. Isto velja tudi za sir.

Vprašanje št. 29.: Kako je mogoče nepoučenemu zmeriti površino zemljišča? Ali se meri po terenu, ali zračna črta?

Odgovor: Ravno zemljišče zmeri lahko vsakdo. Ako je zemljišče dolgo 15 m in široko 8, tedaj se množi dolžino s širino (15×8) in dobimo 120 m². Pri visečem zemljišču se mora vzeti vedno zračno črto. V takem slučaju se meri zemljišče tako, kot se meri širina stopnic, kjer je skupna širina stopnišča enaka svoti širini posameznih stopnic.

Vprašanje št. 30. Imam več mladih lepih hruškovih dreves. Opazil sem, da imajo neko bolezen, menda raka ali kaj. Kar pod lubom se naredi jama in potem se dotični vrh posuši ali ga pa veter in sneg odlomita. Kaj je to in kako se temu odpo-more.

Odgovor: Opazovali ste dobro in tudi zadeli pri določitvi bolezni. To je rak ali ožig, ki se opažata pri jablanih in pri hruškah. Na hruškah je vzrok ozeblina, ako

je bil na drevesu še sneg ali led, katerega je obsijalo solnce. Skorja se odluči in se posuši.

Ozeblina pa nastane samo tam, kjer ni les dobro zorel, kar se posebno opaža v senčnih legah, ali pa kjer je zemlja bolj močvirnata. Slabo zori les tudi tam, kjer imajo drevesa mnogo dušika (teče gnojnice) in malo apna.

Pri ozeblini lub razpoči, v razpoklino se pa nasele neke posebne glivice, ki razjedajo skorjo in na ta način večajo ranice. Glivice se lahko nastanijo tudi pri ranicah, kjer smo odrezali kakšno vejo, itd.

Glivice same uničimo z raztopino modre galice, rano pa moramo izrezati in zamazati z ilovico ter jo s platnom zavezati. Poleg tega pa moramo odpraviti vzroke, ki so pomanjkanje apna, mogoče preveč dušika in preveč vlage v zemlji. Zato moramo voditi kolikor mogoče odpeljati, enako tudi odstraniti gnojnico, ako bi tam tekala in gnojiti z apnom (najboljši je mavec - gips).

Vprašanje št. 31. Kaj je navadno vzrok črskali pri goveji živini in kako se jo ustavi.

Odgovor: Posebno v sedanjem času imajo živali večkrat drisko. Vzroki so različni, n. pr.: Prehlad, slaba in pokvarjena krma, prenaporno delo. Večina vzrokov tiči vedno v slabi krmi.

Žival z drisko potrebuje miru, dobre krme, predvsem kuhanega ovsu, dobrega sena, čuvati jo moramo pred prehladom. Zelo koristen je tudi kamiličen čaj, katerega dajemo živali skozi par dni vsaj dvakrat na dan v količini dveh litrov. Pri hudi driski je redno klicati živinozdravnika.

Več ljudi je zapravilo zdravje vsled zapravljenosti, nego vsled varčnosti.

Tržni pregled

Žita: Od zadnjega pregleda v »Gospodarskem listu« se cene pšenici niso več znižale, pač pa so celo nekoliko višje. V splošnem pa ni opaziti stalne tendence v razvoju cen, ker na borzi en dan cena pade, drugi dan se dvigne, da zopet tretji dan pade. Cene pa prej silijo navzgor, kot navzdol, kar je posledica neugodnih vesti o bodoči žetvi. Ponekod je zelo mnogo škodila suša, drugod še več nevilta in nalivi, itd.

6. maja so bile na trgu v Milanu sledeče cene za 100 kg:

Pšenica	L 165—175
koruza	» 107—113
oves	» 113—115
rž	» 150—155
ječmen	» 150—155
<i>moke:</i>	
00	L 225—245
0	» 210—220
1	» 200—205
koruzna	» 115—126

Cena jugoslovanski koruzi znaša danes okoli 92 L franko Postojna.

Živina: Na domačem trgu je cena goveji živini nekoliko padla; plačuje se približno po 5.— L na živo težo. Cena mladim prašičem je tudi precej nizka, ker jih je na razpolago precejšnja količina.

V Milanu so bile dne 4. t. m. sledeče cene za 1 kg žive teže:

voli 1. vrste	L 6.80— 7.30
voli 3. vrste	» 4.00— 5.20
krave 1. vrste	» 5.60— 6.70
krave 3. vrste	» 3.00— 4.00
teleta 1. vrste	» 9.30—10.20
teleta 3. vrste	» 6.80— 7.90

Cena debelim prašičem je v splošnem padla, ker se navadno s Sv. Jurijem konča glavni konsum svežega svinjskega mesa.

Krma: V splošnem so cene nespremenjene in ni nastopil nikakšen padec cen, kot se je pričakovalo, ker je vsled mrzlega vremena zastala trava v rasti in je ni bilo

mogoče kositi za zeleno krmiljenje; uporabljati se je moralo seno.

Močna krmila so stala dne 6. maja v Milanu (za 100 kg):

lanene pogače	L 115—120
orehove pogače	» 104—108
sezamove pogače	» 98—103
otrobi debele	» 102—104
otrobi drobne	» 99—101
otrobi koruzne	» 90— 95

Mlečni izdelki: Do sedaj ni cena maslu za mnogo padla, nekoliko pa že. Izgleda pa, da letos cena mlečnim izdelkom sploh ne bo za mnogo padla, na noben način pa ne bo dosegla tako nizkih cen, kot lansko leto. Maslo se plačuje danes širom Italije od 15 do 20 L za kg, seveda na debelo in brez užitnine. Sir je trenutno precej drag. Ementalec stane danes na debelo približno 14 L.

Vino: Širom cele Italije iščejo trgovci dobra vina za eksport, slabejša vina so prezirana. Trg se bo obrnil, ko se bo videl zaroč na trti, ko se že lahko nekoliko sodi o bodoči trgatvi. Do sedaj je rast trte precej zastala, ker jo je oviralo slabo vreme.

Pri nas bo domači trg skoraj gotovo porabil vse razpoložljivo domače vino.

Galica, žveplo: Cena galici na debelo se vrti okoli 248 do 252 L franko Trst ali Gorica. Zadružna Zveza v Gorici prodaja galico po 2.60 L na drobno, na debelo po dogovoru. Angleško galico prodaja Zadružna Zveza po 2.65 L na drobno. Žveplo je v zadnjem času nekoliko porastlo v ceni in stane danes na debelo približno 100 L franko Gorica.

Umetna gnojila: Uporaba superfosfata je v splošnem zaključena, rabi se pa precej čilskega solitra, katerega prodaja Zadružna Zveza v Gorici na debelo po 162 do 165 L.

Predvideva se, da bodo letos cene to-maževi žlindre in kalijeve soli mnogo višje nego lansko leto.

Gospodarski koledar

Kmetovalec v maju.

Na njivi: Ko opazimo pri žitu prvo klasje, kar se navadno pripeti sredi tega meseca, tedaj je poslednji čas, za gnojenje s čilskim solitrom. Pozneje raztrošen čilski soliter ne pride več do veljave, oziroma bi celo mogel zapozniti zorenje žita.

Kjer še ni koruza vsejana, pride v zemljo v prvih dneh tega meseca. V splošnem pa je koruza že izšla in tedaj se mora takoj pričeti delo okoli nje. Ne smemo dovoliti, da bi jo prerastel plevel in zato je prva pletev čimprej na mestu. Ako je koruza vsajena v vrste, je to delo precej lahko, ker lahko rabimo primeren plug za to opravilo.

Krompir je že večinoma izšel. Sedaj je najprimernejši čas, da mu pognojimo s čilskim solitrom, katerega potrosimo v kolo-barju okoli izišle rastlinice. Za vsako rastlino uporabimo vrhano čajno žlico čilskega solitra, katerega smo prej zdrobili.

V tem mesecu je skrajni čas, da zasadi-mo dovoljno količino sadik krmske pese in vrzot.

Mogoče je, da je ponekod žito tako redko, da bi bilo najboljšo preorati ga in vsejati koruso. Poglejmo!

Na seno žeti: Še vedno niso nekateri kmetovalci zravnali vseh krtin.

Za gnojenje seno žeti prija danes samo še gnojnica, ki pa naj bo z vodo razredčena. Umetna gnojila niso več na mestu.

Kjer je ruša trave redka, tam moramo podsejati dobrih trav, drugače se bo tam vsejal travni plevel, ki povzroča na seno žeti enako škodo, kot njivski na njivi. Glede travnih semen si mora vsakdo zapomniti, da je drobir izpod sena in izpod jasli ničvreden prah in da ne smemo kupovati v semenskih trgovinah že napravljenih semenskih mešanic, ker so skoraj vedno le mešanica ničvrednih trav. Dokaz temu je, da so že pripravljene mešanice skoraj redno cenejše, kot najcenejša trava (laška ljujka). Najboljša semenska mešanica za seno žet je ona, katero pripravi prodajalec pred našimi očmi, ali pa jo sami napravi-

mo, ko smo kupili določeno količino čistih trav. V mešanicah mora biti vedno nekaj detelje (lucerne in prašičje detelje), nekaj mačjega repa, nekoliko travniške travulje (pravo ime je francoska pahovka) in nekaj angleške ljujke. Laška ljujka je za stalne seno žeti slaba trava, ker je enoletna, največ dveletna.

V vinogradu: V tem mesecu se začne najsitnejše in najmunjnejše delo v vinogradu, to je škropljenje in žvepljanje. Eno in drugo mora biti izvršeno pred nastopom bolezni, ker galica in žveplo ne ozdravita bolezni, ampak jo onemogočita. To naj si zapomnijo vinogradniki in naj tudi tako ukrenejo.

Vinogradnik naj tudi večkrat nadzira podlago svojih trt, da ne bi rastle iz podlage divji poganjki, ki jemljejo rodni trti sok. Kdor se začne zgodaj boriti proti nepotrebnim poganjkom, ta gotovo uspe v svoji borbi. Poganjkom naj se preščipnejo vršički.

V sadovnjaku: Lepo je sadno drevo v pomladnem cvetju, iz katerega pa se mnogokrat ne razvije sladki sad, ker nam ga uničijo različni škodljivci. Teh pa je zelo mnogo in najrazličnejših vrst. O listnih ušeh, ki napravljajo pri nas ogromno škodo, smo pisali v zadnji številki. Potrebno bi bilo, da bi jim kmetje napovedali neizprosni boj. Borba ni pretežka. Kako uničujemo vrbarja, je opisano v notranjosti lista. Največ škodljivcev pa uničijo ptice pevke in zato je dolžnost naša, da jih čuvamo.

Pri cepljenem drevju moramo paziti na poganjke iz cepičev. Te moramo očuvati pred vetrom, da nam jih ne odlomi. Ako bomo pazili na cepiče in poganjke, bo cepljenje ugodno izpadlo, drugače pa je bil trud zastonj.

Tudi pri sadnem drevju moramo paziti na nepotrebne poganjke iz cepljenih podlag. Nepotrebne poganjke moramo pincirati in ne kar odlomiti, kar se žalibog največkrat pripeti. Sadjar mora imeti oster nož.

V vrtu uspeva zelenjava, ako ima dovolj moče. Ni dovolj, da je zemlja v vrtu rahla, da je dobro gnojna in da je uničen tudi najmanjši plevel, potrebna je voda, potrebno je zalivanje. To naj si vsakdo zapomni, ki hoče pridelati mnogo zelenjave.

Med najvažnejša druga vrtna opravila spada presajanje solate, zelja, saditev paradiznikov na stalno mesto, sejanje graha in fižola natičnika, kumaric itd.

Kdor ima ribez (grozdje sv. Ivana), naj grmičevju pognoji z razredčeno gnojnico. Isto velja tudi za kosmulje.

V hlevu dobiva goveja živina že precej sveže krme, predvsem detelje inkarnatke, pa tudi drugih detelj in trav. Na tem mestu smo že večkrat poudarjali važnost počasnega prehoda iz zelenega k suhemu krmjenju, a kljub temu se še vedno dobe živinorejci, ki na to ne pazijo in ki imajo zato razne neprilike. Pri svežem krmjenju moramo paziti tudi na to, da se nam sveža krma ne ugreje, ker ugreta krma povzroča napenjanje živali.

Odraščajoča teleta naj se mnogo gibljejo, posebno v jutranjih in večernih urah, ne škodijo pa tudi druge ure dneva. Lepo je videti kmetovalca, kako pase zvečer svojo mlado živino, kljub temu, da se je čez dan mučil in trudil.

Kar velja glede telet, velja v še večji meri za prašiče. Ne pustite prašičev cele dneve v smradljivem hlevu, kjer se jim začnejo pljuča krčiti in prašič hirati.

V kletih je skrajni čas, da vdrugo pretočimo vino. Velika večina je vino že pretočila, dobe se pa še vedno nekateri, ki nato čakajo. Tudi za kraški teran je skrajni čas, da se ga pretoči.

Motna vina, taka ki imajo meglo, moramo čistiti, ker ponos vinogradnika in kletarja zahteva, da ima vsaj v maju čisto in stanovitno vino. Več o tem vprašanju glej v notranjosti lista.

N a d o m u: Nabaviti si moramo žveplo in modro galico za škropljenje trt in krompirja, čilski soliter za navrhno gnojenje, misliti moramo na repno seme itd.

Okoli doma naj rasto cvetlice. Sedaj lahko sadimo begonije, sejamo astre, itd. Ako niso noči mrzle, lahko prenesemo sobne

cvetlice na prosto, a kamor jih postavimo, tja ne sme solnce preveč pripekati.

Ako se mislimo pečati z gojenjem sviloprejk, tedaj je skrajni čas, da si zagotovimo potrebno seme in da mislimo na prostor, kjer naj se sviloprejke razvijajo. Prostor naj bo sveže pobeljen in svetel, peč naj bo postavljena, itd.

Ali naj dihamo skozi usta ali nos?

Ljudje dihamo skozi usta in skozi nos, vendar pa je samo nos ustvarjen za dihanje. Samo v nosu je priprava potom katere moremo preценiti kakovost zraku.

Pot v nosu je dolga in vijugasta. Zunanji zrak mora preiti to pot, na kateri se ogreje in zato ne pride nikdar mrzel v pljuča. Kdor diha skozi nos, se ne prehladi tako hitro.

Nos deluje tudi kot filter, kot čistilnik. Mnogo smeti in mnoge klice različnih bolezni se ustavijo v nosu ter ne pridejo v pljuča. Kdor diha skozi nos, ne oboli tako lahko kot oni, ki diha skozi usta.

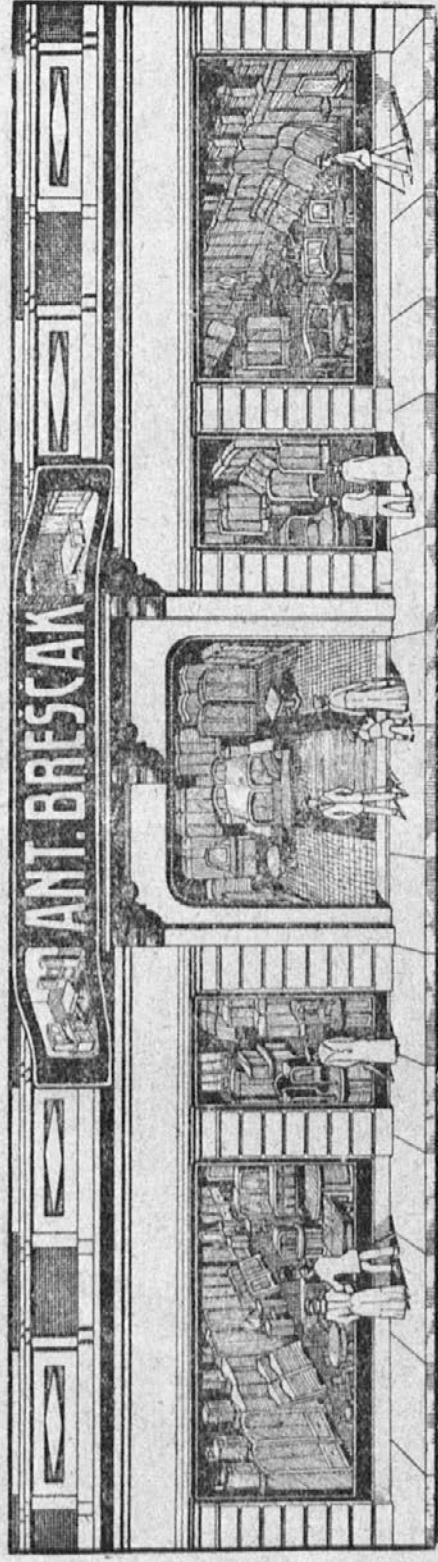
O čistilni zmožnosti nosa se more vsakdo prepričati, ako zapusti prašno in zakajeno sobo ter gre na prost zrak. Vzame naj čisto ruto in si očisti nos, pa bo vedel, koliko smeti se je v nosu ustavilo. Vse te smeti bi prišle v pljuča.

Ne smemo pa misliti, da se bomo obvarovali popolnoma vseh bolezni, ako bomo dihali skozi nos. Lahko obolimo, ako se drugače ne varujemo, a možnosti je mnogo manj, kot če bi dihali skozi usta.

Kaj torej sledi iz tega? Sledi, da moramo dihati skozi nos, ako ne baš izključno skozi nos, pa vsaj večinoma. Na vsak način moramo dihati skozi nos, ako pridemo iz toplega prostora v mrzel, ako stopimo v zaprašene in zakajene ali drugače sumljive prostore in sploh vedno, kadar le moremo.

GROZDNI SIRUP.

Abstinenti komaj čakajo dneva, ko bo mogoče grozdje drugače uporabljati, in ne samo za vino. Abstinenti sanjajo oziroma so sanjali o grozdnem sirupu. Danes je grozdni sirup že dejstvo, a žalibog je za enkrat uporaba grozdnega sirupa še zelo omejena. Večino ga uporabljajo na mesto sladkorja pri pripravi različnih sladnih marmelad.

Največji ponos gospodinje je lepo urejeno stanovanje.

Če si hočeš to oskrbeti z malimi stroški, obrni se na staro tvrdko in tovarno s pohištvom

Ant. Breščak,

ki ima v zalogi nad 50 kompletnih sob,
bodisi forniranih ali iz različnega lesu.

Gorica, Via Carducci 14.

Gospodarske knjige:

Belle: Sadjarstvo 430 strani s 165 slikami
Humek: Praktični sadjar 410 strani s 116 slikami
Humek: Domači vrt, 195 strani in s 71 slikami
Domači živinozdravnik
Domači zdravnik
Nasveti za hišo in dom
Naše gobe
Reja domačih zajcev
Umni čebelar

Navedene in druge knjige, kakor tudi najrazličnejše tiskovine, za župne, županske, šolske in druge urade, papir, razglednice itd. itd. dobite pri

Katoliški knjigarni v Gorici

Via Carducci št. 2 (Gospoška ulica)

Umetna gnojila:

Tomaževo žlindro
Superfosfat
Kalijevo sol
Čilski soliter
Zvepleno-kisli amonijak
Kalcijev cianamid
Modro galico
Žveplo
Seme ajde in druga žitna semena

naročite in dobite pri

Zadružni Zvezi v Gorici

Corso Verdi 37, telefon 283